

Het didactisch beleid van het OPDC

Samenwerkingsverband Zuidoost-Friesland VO

1. Inleiding

Er zijn soms leerlingen die tijdelijk geen onderwijs kunnen volgen op hun eigen school. De reden hiervoor is dat de leerling ernstige problemen ondervindt op het gebied van motivatie, relatie met docenten binnen de school, relatie met andere leerlingen en sociaal emotioneel functioneren. Deze leerlingen kunnen in aanmerking komen voor het OPDC.

Leerlingen die geplaatst worden op het OPDC hebben behoefte aan een orthodidactische benadering. Het is belangrijk dat voor iedereen helder is hoe de orthodidactische aanpak op het OPDC er precies uitziet. Dit betekent dat medewerkers van het OPDC weten wat er van hen wordt verwacht en dat leerlingen, ouders en scholen weten wat ze mogen verwachten van het OPDC. De orthodidactische aanpak is in deze notitie beschreven.

2. De visie van het OPDC

Bij leerlingen die op het OPDC worden geplaatst wordt ervan uitgegaan dat ze leerbaar zijn en dat tijdens een korte plaatsing buiten de school middels intensieve ondersteuning en training een leerling de benodigde attitudes en vaardigheden kan ontwikkelen die noodzakelijk zijn voor een succesvolle voortzetting van zijn/haar loopbaan binnen het regulier voortgezet onderwijs.

Er wordt gewerkt vanuit de volgende kernwaarden:

a) *De leerling staat centraal binnen het OPDC*

Binnen de aanpak op het OPDC staat de leerling centraal. De inrichting van het aanbod op het OPDC is gericht op de ondersteuning van de ontwikkeling van de leerling. Docenten stemmen hun aanpak af op de ondersteuningsbehoefte van de leerling zodat leerlingen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. De individuele pedagogische ondersteuningsbehoeften van elke leerling worden in kaart gebracht en in een groepsoverzicht opgenomen voor de verschillende docenten.

b) *De leerling is eigenaar van zijn/haar eigen leerproces*

Om het OPDC-traject succesvol te laten verlopen is het gewenst dat de leerling verantwoordelijkheid neemt voor zijn/haar eigen leerproces. Dit vergroot de kans op een succesvolle voortzetting van zijn/haar schoolloopbaan op de school van herkomst. Uitgangspunt is dat de leerling eigenaar wordt van zijn of haar eigen leerproces.

c) *Er wordt gedacht in kansen*

Op het OPDC wordt gedacht in kansen. Het OPDC 'ademt' het leerproces: fouten mogen gemaakt worden. Een fout maken is een leermoment en een fout herstellen is een onderdeel van het leerproces.

d) *Er wordt gewerkt vanuit vertrouwen*

Op het OPDC wordt gewerkt vanuit een volledig vertrouwen in de ontwikkelingsmogelijkheden van leerlingen. Ook als het soms even niet zo goed lukt, blijven de leerlingen het vertrouwen van het team van het OPDC voelen. Dit vertrouwen hebben we ook in de ontwikkelingsmogelijkheden van scholen, docenten, ouders en andere betrokkenen.

e) *Er is een positieve basishouding*

Op het OPDC wordt gewerkt vanuit een positieve basishouding waarbij ongewenst gedrag niet leidt tot een negatieve sfeer en afwijzing en waarbij het werken aan doelen vanuit de kwaliteiten van de leerling gericht is op succes.

3. De opdracht van het OPDC

De opdracht van het OPDC is leerlingen te trainen en ondersteunen in de ontwikkeling van hun vaardigheden zodat leerlingen succesvol terug kunnen kieren naar de eigen school of in uitzonderlijke gevallen succesvol kunnen schakelen naar een andere school voor voortgezet (speciaal) onderwijs. Daarnaast brengt het OPDC indien nodig de ondersteuningsbehoeften van een leerling nauwgezet in beeld zodat de school van terugkeer haar onderwijsaanbod hier goed op kan afstemmen.

4. Onze leerlingen

De doelgroep van het OPDC laat zich als volgt typeren

- De leerlingen ontbreekt het veelal aan plezier in het schoolwerk en aan de schoolgang
- De leerlingen hebben vaak problemen met het schoolwerk en hebben onvoldoende resultaten
- De leervaardigheden (het leren leren) van de leerlingen zijn om uiteenlopende redenen (dit gaat van motivatie tot aandachtsproblemen tot leerproblemen) vaak onvoldoende op niveau. Dit is medeoorzaak van de onvoldoende onderwijsresultaten.
- De leerlingen hebben te maken met problemen in de sociale omgang met medeleerlingen en/of docenten. Dit is medeoorzaak van de onvoldoende onderwijsresultaten.
- Het zijn vaak 'doe' leerlingen, die behoefte hebben aan beweging, afwisseling en leren door te doen
- Het zijn vaak leerlingen die behoefte hebben aan duidelijkheid, structuur en voorspelbaarheid.

5. Wat hebben onze leerlingen nodig?

Op het OPDC leren de leerlingen vaardigheden te ontwikkelen die noodzakelijk zijn om hun schoolloopbaan in het regulier voortgezet onderwijs succesvol te vervolgen. Het is belangrijk dat de leerlingen eigenaar worden van hun eigen leerproces. Daarvoor is een individuele maatwerk aanpak noodzakelijk. Vanuit een vertrouwensrelatie met de teamleden op het OPDC moeten de leerlingen de mogelijkheid krijgen om zich te ontwikkelen in een rustige, voorspelbare en gestructureerde leeromgeving. De leerlingen hebben daarnaast behoefte aan een leeromgeving waarin wordt gewerkt vanuit het vertrouwen in de mogelijkheden van de leerling om zich te ontwikkelen en waarin fouten mogen worden gemaakt zonder dat de relatie met de leerling wordt verbroken.

6. Wat willen wij voor deze leerlingen bereiken door plaatsing op een groep van OPDC?

We willen bereiken dat leerlingen op het OPDC de juiste attitude en vaardigheden ontwikkelen die noodzakelijk zijn om hun schoolloopbaan in het regulier voortgezet onderwijs of een andere vorm van onderwijs succesvol te vervolgen. Daarom wordt nauw samengewerkt met de leerling, het OPDC, de school van herkomst en de ouders/verzorgers. In overleg met de ouders/verzorgers kan eventueel ook de hulpverlening worden ingeschakeld. Tijdens de plaatsing op het OPDC wordt de ondersteuningsbehoefte van de leerling nauwkeurig in beeld gebracht en de daarbij benodigde onderwijsaanpak beschreven.

7. De didactische aanpak op het OPDC

Leren in school komt tot stand op basis van het didactische proces. Bij OPDC-leerlingen wordt het leren vaak verstoord door gedrags-, aandachts- en motivatieproblemen en/of omgevingsfactoren.

Gedrags-, aandachts- en motivatieproblemen zijn onderdeel van het didactisch proces en als zodanig een opdracht voor het team van het OPDC.

Er is binnen het OPDC sprake van een gespecialiseerde en herkenbare didactische aanpak uitgevoerd door alle teamleden. Het team van het OPDC draagt gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor alle leerlingen binnen het

OPDC en zorgt er continu voor dat de orthodidactische benadering van de individuele leerling goed is afgestemd op de te behalen doelen en de ondersteuningsbehoefte van de individuele leerling.

De medewerkers van het OPDC hanteren de volgende didactische aanpak:

a. *De leerling als eigenaar van zijn/haar eigen leerproces*

Doordat de docent de leerlingen het vertrouwen geeft dat ze het werk aan kunnen en het zelfstandig kunnen verwerken, middels een heldere structuur, leren de leerlingen verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces. Leerlingen krijgen keuzemogelijkheden en de docent stelt zich coachend op. Leermiddelen die het zelfstandig werken en leren mogelijk maken worden ingezet. Feedback geven op de mate van getoonde zelfstandigheid en het evalueren op hun leerproces zijn onderdelen van verantwoordelijkheid leren nemen voor de organisatie van het leerproces.

Er wordt gewerkt met een weektaak. Dit betekent dat elke leerling weet welke lesstof er op het programma staat voor de hele schoolweek. De leerling plant zelf binnen het rooster de lesstof in voor de hele week. Daar waar nodig wordt de leerling door de docent tijdelijk ondersteund in het plannen met als doel dat de leerling dit zelf leert. Voor leerlingen die nog niet kunnen werken met een weektaak wordt gestart met een dagtaak en stapsgewijs toegewerkt naar het werken met een weektaak.

b. *Positieve persoonlijke aandacht voor elke leerling*

Leerlingen willen graag iets goed doen. "Ik kan het!" (competentie), "ik kan het zelf!" (autonomie) en "ergens bij horen" (relatie). De docent kan door persoonlijke aandacht te geven aan leerlingen de relatie en saamhorigheid sterk verhogen. De docent heeft daarom belangstelling voor wat leerlingen zeggen. De docent toont respect voor de inbreng en meningen van leerlingen en honoreert inbreng van leerlingen in de les, ook wanneer zij niet het verwachte antwoord geven. Door toegankelijk voor leerlingen te zijn, kan de leerkracht leerlingen ondersteunen in moeilijke situaties.

c. *Een eenduidig en voorspelbaar instructiemodel*

Op het OPDC werken de leerlingen een deel van de lestijd individueel aan hun eigen onderwijsleerprogramma en een deel van de week aan groepsgewijze lessen (zie didactisch aanbod). Dit betekent dat instructie deels individueel en deels groepsgewijs wordt aangeboden door de docenten van het OPDC. Zowel de individuele- als groepsgewijze verwerking worden door de docenten van het OPDC begeleid.

De docenten gebruiken zowel voor de inrichting van hun groepslessen als de individuele instructies aan de leerlingen het directie instructiemodel. Dit model is effectief bij leerlingen die veel begeleiding en een actieve instructie nodig hebben. Daarnaast houdt het model rekening met verschillen tussen leerlingen en kan zowel bij de individuele als de groepslessen worden toegepast.

Het model bestaat uit de volgende fases: dagelijkse terugblik, presentatie, (in)oefening, individuele verwerking, periodieke terugblik en terugkoppeling.

De docenten van het OPDC lopen tijdens de verwerking hulprondes om hulp aan leerlingen te bieden. Tijdens deze hulprondes zal de docent controlevragen stellen, zodat kinderen gefocust blijven op de leerstrategie. De leerlingen krijgen dan ook de gelegenheid tot het stellen van vragen.

Leerstrategieën kunnen op diverse manieren worden aangeboden, afhankelijk van de lesdoelen. De docent zorgt voor interactieve instructie- en werkvormen waarbij docent-leerling, maar ook leerling-leerling interactie vorm zal krijgen. Door controlevragen en controleactiviteiten te koppelen bevordert de docent het toepassen van het geleerde. De docent combineert de aangeleerde strategieën in de diverse vakgebieden.

De instructie en de leerstof worden afgestemd op de relevante (niveau- en leer) verschillen van leerlingen, zowel bij de groepslessen als bij de individuele begeleiding. Er worden weloverwogen keuzes gemaakt op het gebied van leerstofaanbod, onderwijstijd of het gebruik directie instructiemodel. De instructie, verwerking en de tijd worden voortdurend op elkaar afgestemd zodat de effectieve leertijd van het onderwijsleerproces wordt vergroot.

d. Planmatige ondersteuning op maat

De leerlingen van het OPDC verwerken hun individuele instructie zelfstandig. Daarnaast is er een zelfstandige of een, in een samenwerkingsvorm gegoten, verwerking van het gezamenlijke groepsaanbod. De docent van het OPDC gaat adequaat in op vragen en opmerkingen van leerlingen. Daarnaast wordt er voldoende ondersteuning en begeleiding geboden bij de leeractiviteiten. Dat doet de docent door vaste hulprondes in te stellen tijdens de verwerking. Zowel bij de individuele als groepsgebonden leeractiviteiten zijn de pedagogische en de didactische ondersteuningsbehoeften van de afzonderlijke leerlingen leidend. Deze staan opgenomen in het OPP en in het groepsoverzicht. Binnen het OPP en het portfolio worden de vorderingen van de leerling nauwkeurig gemonitord en wordt periodiek geëvalueerd of de gekozen aanpak door de medewerkers van het OPDC leidt tot het gewenste effect bij de leerling.

e. Nauwkeurig volgen van de didactische ontwikkeling van de leerling

De leerlingen werken individueel aan het eigen onderwijsprogramma dat door de school van herkomst wordt verstrekt, inclusief de benodigde materialen. Het onderwijsprogramma betreft een 13 weken programma, waarbij voor iedere betrokkene duidelijk is welke kennis en vaardigheden de leerling aan het einde van de 13 weken moeten beheersen. In de periode van 13 weken is zowel bij de leerling als de docent helder of de leerontwikkeling van de leerling conform de planning verloopt en worden er maatregelen genomen indien de planning niet wordt gehaald.

Alle leerlingen werken vanuit de eigen methodes van de school van herkomst die vervolgens met methode gebonden (schooleigen) toetsen getoetst worden. De toetsen worden binnen het OPDC volgens voorschrift afgenomen.

Tijdens de lessen anticiperen de docenten op de problematieken die leerlingen tijdens het leerproces ervaren en volgen er interventies na analyses. Deze interventies zijn altijd oplossingsgericht. Op deze wijze sturen de docenten van het OPDC gericht op de opbrengst en worden de individuele leerdoelen bereikt. De docenten van het OPDC handelen proactief op de scores van de leerlingen.

De docenten van het OPDC registreren de vorderingen van leerlingen. Zij maken met de leerlingen en/of met de orthopedagoog indien nodig een foutanalyse en verbinden samen met de leerling conclusies aan de analyse. De analyse leidt tot afstemming van de specifieke didactische aanpak aan de leerling.

De registratie van de vorderingen van de leerlingen staat overzichtelijk in het portfolio genoteerd. De docenten maken op regelmatige basis notities op gebied van de leervakken en de sociaal-emotionele ontwikkeling per kind. Deze informatie helpt de aanpak van het individuele kind binnen het OPDC maar ook de groepsorganisatie vorm te geven en te realiseren.

f. Betekenisvol en boeiend onderwijs

De docenten bieden tijdens hun groepsgebonden lessen stimulerende of betekenisvolle leeropdrachten aan. Deze sluiten aan bij de kennis en vaardigheden van de leerlingen die ze binnen hun eigen school hebben opgedaan. Binnen het onderwijs op het OPDC wordt het onderwijs op een reguliere school voor VO zoveel mogelijk nagebootst, zodat er een betekenisvolle leeromgeving ontstaat voor de leerlingen. Ze werken er immers naartoe om binnen een reguliere school voor VO weer adequaat te kunnen functioneren.

Het OPDC kenmerkt zich doordat haar lokalen zijn ingericht als een rijke didactische leeromgeving. Het onderwijs op het OPDC moet leerlingen boeien, kwalificeren en uitdagen, zeker omdat een groot deel van de leerlingen op het OPDC motivatieproblemen ervaart. Een leuke en leerrijke omgeving stimuleert het leren.

Om de betrokkenheid te vergroten wordt er door de docenten van het OPDC nadrukkelijk ingezet op het hanteren van verschillende werkvormen tijdens de instructie en verwerking. Op deze manier worden leerlingen uitgedaagd tot interesse, geconcentreerd werken en een actieve leerhouding.

g. Efficiënt gebruik van de onderwijstijd

Op het OPDC verlopen alle dagen conform een duidelijk herkenbare structuur. De docent brengt een duidelijke opbouw aan in de dagelijkse activiteiten. Als structuur voor de groepsgewijze lessen en de individuele instructies hanteert de docent het directe instructiemodel.

Binnen het OPDC wordt er volgens rooster op tijd begonnen met de lessen. De lessen zijn goed voorbereid en de materialen liggen klaar en verlopen volgens planning. De klassen zijn effectief ingericht. De docent maakt bij aanvang van de les de gewenste leerhouding kenbaar zodat de activiteiten plezierig verlopen en leerlingen taakgericht werken. De docenten hanteren een doelmatig klassenmanagement.

8. Het didactisch aanbod op het OPDC

Het didactisch aanbod op het OPDC dient enerzijds te voldoen aan de eisen die de wetgeving hieraan stelt en anderzijds aansluiten bij de behoeften van de leerlingen van het OPDC.

a. Het rooster: de opzet

Op het OPDC wordt gewerkt met een lesrooster van 08.30 tot 14.45 uur met daarin in totaal 45 minuten pauze. Dit betekent dus 5 uur en 30 minuten les per dag. Hiermee wordt voldaan aan de wettelijke eis betreffende de minimale schooluren (1000 lesuren per jaar).

Er wordt hoofdzakelijk gewerkt met een rooster van 45 minuten per les. Daar waar wenselijk wordt gewerkt met blokken. Om de situatie op de school van herkomst zoveel mogelijk te benaderen wordt er veel afwisseling aangeboden, zodat leerlingen aanleren met de wisselingen om te gaan. Daarnaast is er binnen het rooster een goede afwisseling van denk- en doevakken.

Het schooljaar op het OPDC is verdeeld in 3 blokken van 13 weken. De gezamenlijk aangeboden vakken (mens en maatschappij, creatieve vakken, techniek, koken, studievaardigheden, bewegen en sport en sociale vaardigheden) kennen een programma van 13 weken, waarbij het mogelijk is om op elk moment in het programma in te stromen en zodoende in staat worden gesteld het gehele programma te doorlopen.

b. Het aanbod

- Het aanbod richt zich op het leren plezier te beleven aan het schoolwerk door:
 - Begeleiding naar succesvol aanleren van schoolwerk en betere resultaten
 - Gericht aanleren van cognitieve schoolse vaardigheden (meta cognitieve vaardigheden)
- Het aanbod richt zich op het trainen van sociale vaardigheden zowel gericht op omgang met medeleerlingen als met docenten die nodig zijn voor succesvol functioneren binnen een school.
- Binnen het aanbod wordt voldoende tijd besteed aan de cognitieve vakken, maar daarnaast er ook voldoende ruimte voor 'doe-vakken'
- Binnen de lessen werken de leerlingen deels aan het eigen lesprogramma van de school van herkomst. Daarnaast is er ruimte voor 'leren van en met elkaar'. Daarvoor zijn een aantal gezamenlijke lessen in het aanbod opgenomen.
- Het aanbod is gestructureerd en voorspelbaar omdat de leerlingen daarbinnen het beste functioneren.

<i>Vakgebied</i>	<i>Aanbod</i>	<i>Doel</i>	<i>Tijd per week</i>
Dagopening en dagsluiting	Gezamenlijk lesmoment	<ul style="list-style-type: none"> • Voorspelbaarheid • Dagritme doorspreken • Evaluatie van de dag • Vooruitkijken naar de volgende dag 	15 minuten begin dag en 15 minuten einde dag
Nederlands/wiskunde/rekenen	Lesbegeleiding door de docenten van individuele leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> • Leerling doorloopt succesvol het lesprogramma van de school van herkomst 	10 lessen pw
Engels	Lesbegeleiding door de docenten van individuele leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> • Leerling doorloopt succesvol het lesprogramma van de school van herkomst 	4 lessen pw

Mens en natuur (biologie, natuurkunde, scheikunde)	Lesbegeleiding door de docenten van individuele leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> • Leerling doorloopt succesvol het lesprogramma van de school van herkomst 	1 les pw
Mens en maatschappij (aardrijkskunde, geschiedenis)	Lesbegeleiding door de docenten van individuele leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> • Leerling doorloopt succesvol het lesprogramma van de school van herkomst 	1 les pw
Profielonderwijs/keuzetijd: profielvakken, tweede vreemde taal,	Lesbegeleiding door de docenten van individuele leerlingen op specifieke vakken van de school van herkomst	<ul style="list-style-type: none"> • Leerling doorloopt succesvol het lesprogramma van de school van herkomst 	4 lessen pw a 30 min
Studievaardigheden	Groepsgewijs aanbod gericht op studievaardigheden vanuit een programmatisch aanbod 13 weken	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingen meta-cognitieve vaardigheden • 21st century skills • ICT • Leren van en met elkaar • Omgaan met anderen 	2 lessen pw
Creatieve vakken	Groepsgewijs aanbod met creatieve vorming vanuit een programmatisch aanbod 13 weken	<ul style="list-style-type: none"> • Creatieve ontwikkeling • Leren van en met elkaar • Omgaan met anderen 	2 lessen pw in blokuur
Maatschappijkunde	Groepsgewijs aanbod vanuit een programmatisch aanbod 13 weken	<ul style="list-style-type: none"> • Zicht krijgen op de wereld om ons heen • Zicht krijgen op eigen positie in de wereld om ons heen 	2 lesuur per week
Techniek en koken (LOB)	Groepsgewijs aanbod techniek en kooktechniek	<ul style="list-style-type: none"> • Trainen van technische vaardigheden • Trainen van kookvaardigheden • Leren van en met elkaar • Omgang met anderen 	Blokuur techniek en blokuur koken
Lessen in gedrag	Groepsgewijs aanbod vanuit een programmatisch aanbod 13 weken	<ul style="list-style-type: none"> • Trainen van sociale vaardigheden • Leren van en met elkaar • Omgaan met anderen 	2 x per week 1 lesuur
Bewegen en sport	Groepsgewijs aanbod vanuit een programmatisch aanbod 13 weken	<ul style="list-style-type: none"> • Motorische ontwikkeling • Leren van en met elkaar • Omgaan met anderen 	2 x per week 1 klokuur

c. Individuele lessen en groepslessen

Er zijn binnen het rooster zowel individuele lessen als groepslessen opgenomen. De individuele lessen worden lesbegeleiding genoemd. Binnen de lesbegeleiding werkt de leerling volgens het programma van de school van herkomst met de daarbij behorende lesmaterialen. Daarnaast zijn er groepsgerichte lessen waarbij naast de vakinhoud ook de sociale component van leren van en met elkaar en omgaan met anderen een doel is.

d. Studievaardigheden

Veel leerlingen van het OPDC ondervinden problemen bij het leren. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Daarom worden er binnen het rooster van het OPDC twee lessen per week besteed aan studievaardigheden.

e. Ondersteuning door de school van herkomst

Indien benodigde specifieke vakinhoudelijke kennis en vaardigheden niet aanwezig zijn bij de docenten op het OPDC, kan de leerling hiervoor terugvallen op een vakdocent van de school van herkomst. De wijze waarop dit plaatsvindt (bv Skype, Facetime etc.) wordt per situatie afgesproken. Het kan bijvoorbeeld ook noodzakelijk zijn dat een leerling van het OPDC een specifieke les gaat volgen op de school van herkomst of dat een docent van de school op het OPDC komt voor begeleiding van een leerling.